ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ
ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

9. Sınıf
TARİH

Etkinliklerin cevap anahtarı için karekodu okutun.

İÇİNDEKİLER

2

TAR.9.2.3. Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolünü sorgulayabilme

a) Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolü hakkında merak ettiği konuları belirler.
b) İlgili konular hakkında sorular sorar (5N1K).
c) Farklı kaynaklar üzerinden konuya ilişkin bilgi toplar.
ç) Topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.
d) Topladığı bilgiler üzerinden Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüne ilişkin çıkarım yapar.

8

TAR.9.2.4. Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme

a) Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynakları inceler.
b) Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışlarına ilişkin kaynaklarda verilen bilgileri bağlamından kopmadan sözlü, yazılı veya görsel biçimlere dönüştürür.
c) Eski Çağ toplumlarındaki inançlar ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi açıklar.

14

TAR.9.2.5. Türklerde konargöçer yaşama ilişkin bakış açısı geliştirebilme

a) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini birinci ve ikinci elden kaynaklardan inceler.
b) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kendi cümleleriyle ifade eder.
c) Türklerde konargöçer yaşamın özelliklerini kaynaklara dayanarak çözümler.
ç) Türklerde konargöçer yaşamın temel özelliklerini dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak açıklar.
d) Geçmiş ve günümüzden hareketle Türklerde konargöçer yaşam koşullarını karşılaştırır.
e) Konargöçer yaşamın Türk kültüründeki yeri ve önemine yönelik çıkarımlarda bulunur.
f) Türklerde konargöçer yaşamla ilgili kendi bakış açısını ifade eder.

Aşağıda yer alan metni ve görseli inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

Eski Çağ'da Adalet

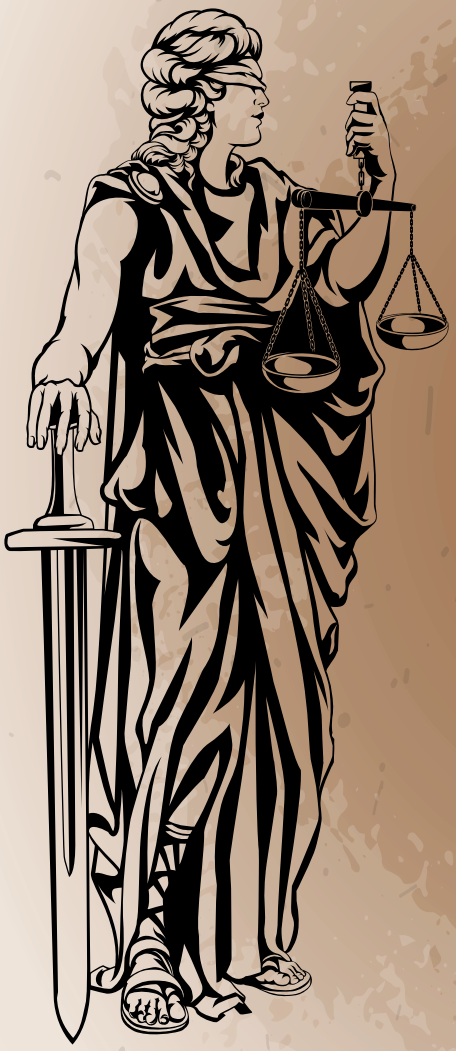

Adalete ait heykeller Eski Çağ medeniyetlerinin sembolik her mimari yapısında görülebilir. Bugün bile birçok ülkede hukuk devleti olduğunun göstergesi olarak bu heykellerden anıtlar yapılır. Ayrıca adaletin sağlandığı binalarda ve bu işlerle uğraşan kişilerin odalarında da bu heykel ya da küçük heykelcikler bulunur. Adaletin temsilî söz konusu olduğunda genelde kadın figürü tasvir olarak kullanılır.

Heykellerin ellerindeki nesnelerin ve kullandıkları aksesuarların her birinin ayrı bir anlamı vardır. Örneğin Ma'at'ın elinde tuttuğu su testisinin pek çok manası vardır. İçinde taşıdığı suyun; hayat veren, dünyada hayatın ve düzenin devamlılığını sağlayan manaları olduğu gibi temizlenme ve arınmanın sembolü olarak da değerlendirildiği bilinmektedir. Nitekim elinde taşıdığı su adalet olmadan hayatın devam edemeyeceğini göstermektedir.

Toplumsal düzeni sağlamak amacıyla Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun ortaya çıktığı görülmektedir. Kanunlar aracılığıyla insanların kötü davranışlarda bulunmalarının önüne geçilmiştir. Verilen cezalar suçun bastırılmasında önemli rol oynamış böylece toplumsal huzur ve güvenlik sağlanmıştır. Hukuk yalnızca ekonomik ve sosyal düzenin korunmasına katkı sağlamamış aynı zamanda devletin vatandaşlar üzerindeki otoritesini de artırmıştır.

1. Verilenleri incelediğinizde aklınıza gelen ilk iki soru nedir? Yazınız.

2. Eski Çağ medeniyetlerinde hukukun toplumsal düzeni sağlamadaki rolüyle ilgili metinde cevabını bulamadığınız veya merak ettiğiniz iki konuyu belirleyiniz.

3. Görselde adaletin sembolüne ilişkin hangi objelerin kullanıldığını ve bu objelerin kullanılmasının sebeplerinin neler olabileceğini belirtiniz.

4. Aşağıda verilmiş olan QR kodlarda "Anadolu'da Hukuk ve Eski Çağ Medeniyetlerinde Kanunlar" **ile ilgili bilgilerin yer aldığı internet sayfaları verilmiştir. Sizce bu siteler doğru kaynak kabul edilebilir mi? Açıklayınız**.

5. Eski Çağ medeniyetlerinde hukuk olmasaydı toplumsal yaşantı nasıl olurdu? Açıklayınız.

HÂKİM SENSİN

Aşağıda yer alan tarihî hikâye ve Eski Çağa ait kanunları inceleyiniz.

Geniş Fırat kıyısında yükselen Babil kentinde yaşayan öğretici bilge Nabû-etir, her sabah olduğu gibi genç yazman adaylarına ders vermek üzere okula doğru yola çıktı. Kent kapısına yakın bir yerde duran iki tekerli arabasını, kil tuğlalarla çevrili okul avlusunun dışına bırakıp içeri girdi.

Günün dersleri tamamlandıktan sonra avluya dönen Nabû-etir, arabasının üst kısmındaki saz örtünün parçalandığını gördü. Şaşkınlıkla durumu araştırmak için yeniden okulun iç kısmına girdi. Orada, binanın yüksek duvarlarına asılmış gözetçi kayıtlarını inceleyip nöbetçilerle konuşarak olup biteni anlamaya çalıştı. Nöbetçi yazmanın anlattığına göre, üst kattaki taş pencereden sarkan on iki yaşındaki bir çırak yazman, elindeki küçük pişmiş toprak şişeyi yanlışlıkla aşağı düşürmüştü. Nabû-etir çocuğu huzuruna çağırdığında, genç çırak bunu kasıtlı yapmadığını; alt avludaki arkadaşına seslenirken şişenin elinden kaydığını söyledi.

Bunun üzerine görevli kâtip çocuğun babasını çağırdı. Ancak baba, yoksulluk içinde yaşadığını ve zarar gören arabanın saz örtüsünü onaracak masrafa gücünün yetmediğini dile getirdi.

Aşağıda Eski Çağ topluluklarına ait hukuk kurallarından bazılarına yer verilmiştir.

Hammurabi Kanunları

- Bir kişi bir şey kırarsa, karşılığında aynı değeri öder.
- Bir eşya yok edilirse, aynı türde eşyayla tazmin edilir.

Fail zararı ödeyemiyorsa;

● Malları satılır ve tazminat buradan karşılanır.

Eğer kişinin satılacak malı da yoksa;

● Kişi borcunu ödeyene kadar çalıştırılır.

● Kimi durumlarda eşi veya çocukları da belirli süreli olarak borç karşılığında çalıştırılırlardı.

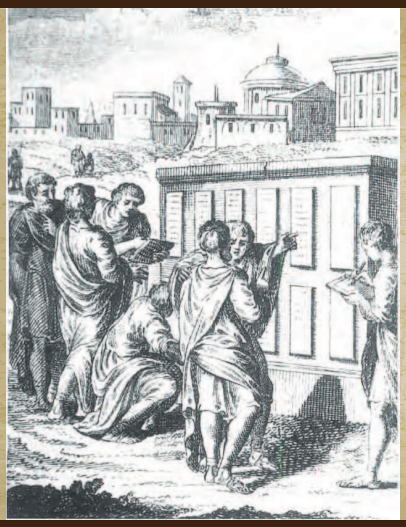

12 Levha Kanunları

• Bir kişi başkasının malına zarar verirse zararın değeri kadar tazminat öder.

Tazminatı ödeyemeyen kişi;

● Alacaklı için çalıştırılabilir,

● Hizmet ettirilerek borcunu ödemesi sağlanır.

Eğer borç uzun süre ödenmezse;

● Borçlu Roma dışına köle olarak satılabilir.

Hitit Kanunları

Bir kişinin başka bir kişiye ait kap-kacak, araç-gereç veya taşınabilir malı kasıtlı olarak kırması veya tahrip etmesi durumunda;

● Eşyanın tam değerini ödemek zorundadır.

Eğer zarar kasıtlı değil ama ihmal sonucu gerçekleşmişse;

● Tazminat daha düşük belirlenir.

Ödeyemezse;

● Zarar verdiği kişinin hizmetinde çalıştırılır veya zarar miktarı kadar malına el konulur.

● Malı yoksa aile üyelerinden temin edilir.

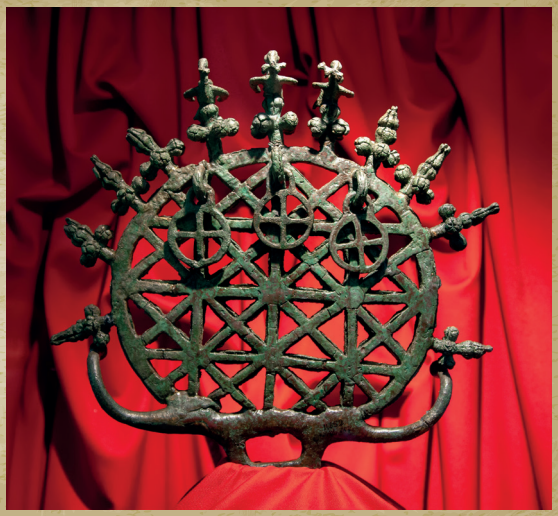

Verilenlerden yararlanarak aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Siz Nabû-etir'in yerinde olsaydınız neler hissederdiniz? Duygularınızı birkaç cümle ile ifade ediniz.

2. Siz hâkim olsaydınız yukarıdaki kanunlardan hangisine göre karar verirdiniz? Nedeni ile açıklayınız.

3. Bu kanunlardan hangisi insan haklarına daha fazla önem vermektedir? Açıklayınız.

4. Siz kanun koyucu olsaydınız benzer bir olaydan hareketle nasıl bir kanun maddesi oluştururdunuz?

5.

a) Verilen olayı dikkate alarak Türk töresinde yer alan hukuk anlayışını ve töre kurallarını araştırınız. Araştırmanız sonucunda, olayın Türk töresine göre nasıl değerlendirileceğini belirleyiniz. Aldığınız kararı gerekçeleriyle birlikte kısa bir metin hâlinde yazınız.

b) Türk töresi hakkında ulaştığınız bilgilerin doğruluğunu nasıl değerlendirdiniz? Cevabınızda kullandığınız kaynakları, karşılaştırma ölçütlerinizi açıklayınız.

Aşağıda yer alan metni inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

İNANMAK VE İNŞA ETMEK

Eski Mısır medeniyetinde ölüm, yaşamın sonu değil yeni bir başlangıçtı. Mısırlıların bu "öteki hayat" inancı, sanatı ve bilimi derinden etkilemiştir. Firavunlar, ruhlarının (Ka) ve kişiliklerinin (Ba) ölümsüzlüğü için yeryüzünün en görkemli ve sağlam yapılarını, piramitleri inşa ettirdiler.

Bu devasa anıt mezarların inşası, sadece mimari bir başarı değil aynı zamanda zorunlu bir bilimsel gelişmeydi. Piramitlerin yönlerinin kuzey kutup yıldızına göre ayarlanması Mısırlıların astronomi ve geometri alanındaki derin bilgisini gösterir. Ağırlığı tonları bulan taş blokların kusursuzca kesilmesi, taşınması ve yerleştirilmesi için matematik, fizik ve mühendislik bilgisi şarttı. Mumyalama sanatı ise bedenin ebedi hayata hazırlanması inancından doğmuş ve tıp/anatomi alanındaki bilgi birikimini artırmıştır.

Dolayısıyla Mısır'da bilim, inancın hizmetinde gelişmiş; sanat ise inancın sembollerini ve ritüellerini ebedileştirme görevi üstlenmiştir.

1. Metinde geçen "Mısır'da bilim, inancın hizmetinde gelişmiştir." **ifadesi ile ne anlatılmak istenmektedir? Açıklayınız.**

2. Aşağıda, Eski Mısır'da inanç ile bilim ve sanat anlayışları arasındaki ilişkiyi gösteren örnek akış şeması verilmiştir. Siz de bu örnekten yararlanarak Eski Mısır Medeniyeti'nde inançların bilim ve sanat üzerindeki etkisini araştırınız ve elde ettiğiniz bilgilere göre farklı bir akış şeması hazırlayınız.

Örnek Akış Şeması

Şema 1:

Öteki hayat inancı
↓
Astronomi ve matematik bilgisinin gelişmesi
↓
Piramitlerin inşası

Şema 2:

Öteki hayat inancı
↓
Mumyalama
↓
Tıp ve anatomi bilgisinin gelişmesi

Öğrenci Akış Şeması

3. Eski Mısır Medeniyeti'ni düşünerek çağrışım haritasında verilen kavramların aklınıza getirdiği farklı sözcükleri kutucuklara yazınız.

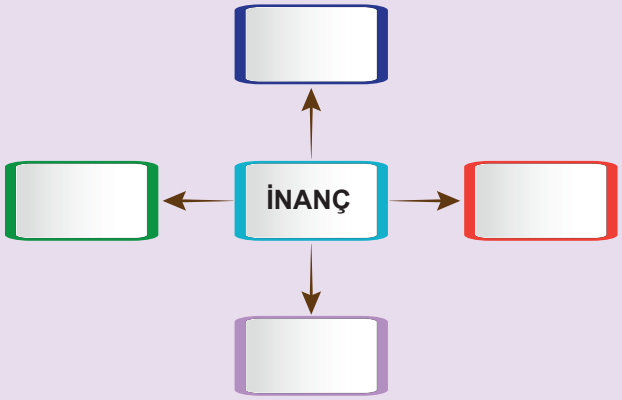

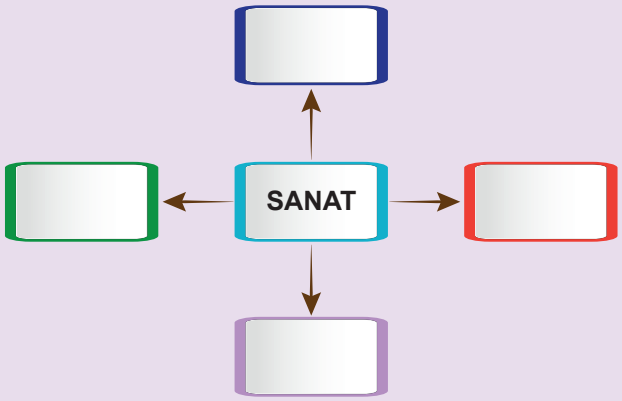

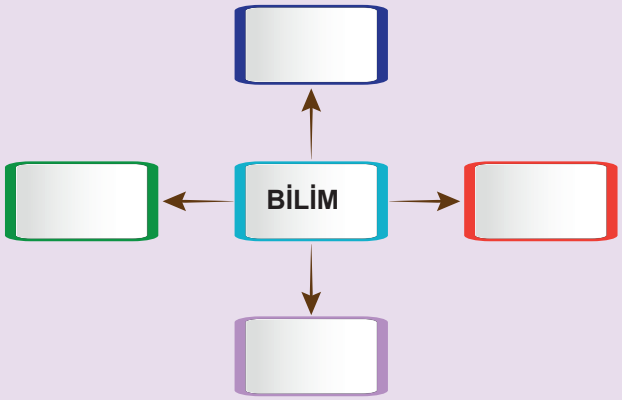

ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNDE DİN, BİLİM ve SANAT

1. a) Aşağıda verilen Eski Çağ medeniyetlerine ait görselleri dikkatlice inceleyiniz. Her bir görselin din, bilim ve sanat alanlarından hangileriyle ilişkili olduğunu belirleyiniz. İlgili olduğunu düşündüğünüz alanın bulunduğu kutucuğa "✔" işaretini koyunuz. Bir görsel birden fazla alanla ilişkili olabilir.

ESKİ ÇAĞ MEDENİYETLERİNE AİT BAZI GÖRSELLER	DİN	BİLİM	SANAT
Hiyeroglif			
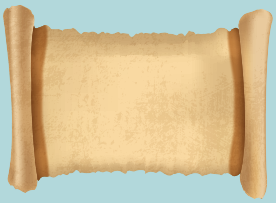 Papirüs			
Zeus Heykeli			
12 Hayvanlı Türk Takvimi			
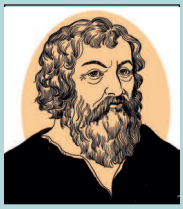 Hipokrat			
Piramitler			
Balbal			

b) Eski Çağ medeniyetlerine ait “hiyeroglif, papirüs, Zeus heykeli, On İki Hayvanlı Türk Takvimi, Hipokrat, piramitler ve balbal” **gibi unsurların hangi Eski Çağ medeniyetine ait olduğunu belirleyiniz.**

Türkistan	Mısır	Avrupa

2. Tanılayıcı dallanmış ağaçta yer alan ifadeleri dikkatlice okuyunuz. Her bir ifadenin doğruluğunu veya yanlışlığını Eski Çağ toplumlarında inanç, bilim ve sanat arasındaki ilişkiyi dikkate alarak güvenilir kaynaklardan araştırınız. Araştırma sonucunda doğru olduğunu düşündüğünüz ifadeler için "D", yanlış olduğunu düşündüğünüz ifadeler için "Y" seçeneğini takip ederek doğru çıkışa ulaşınız.

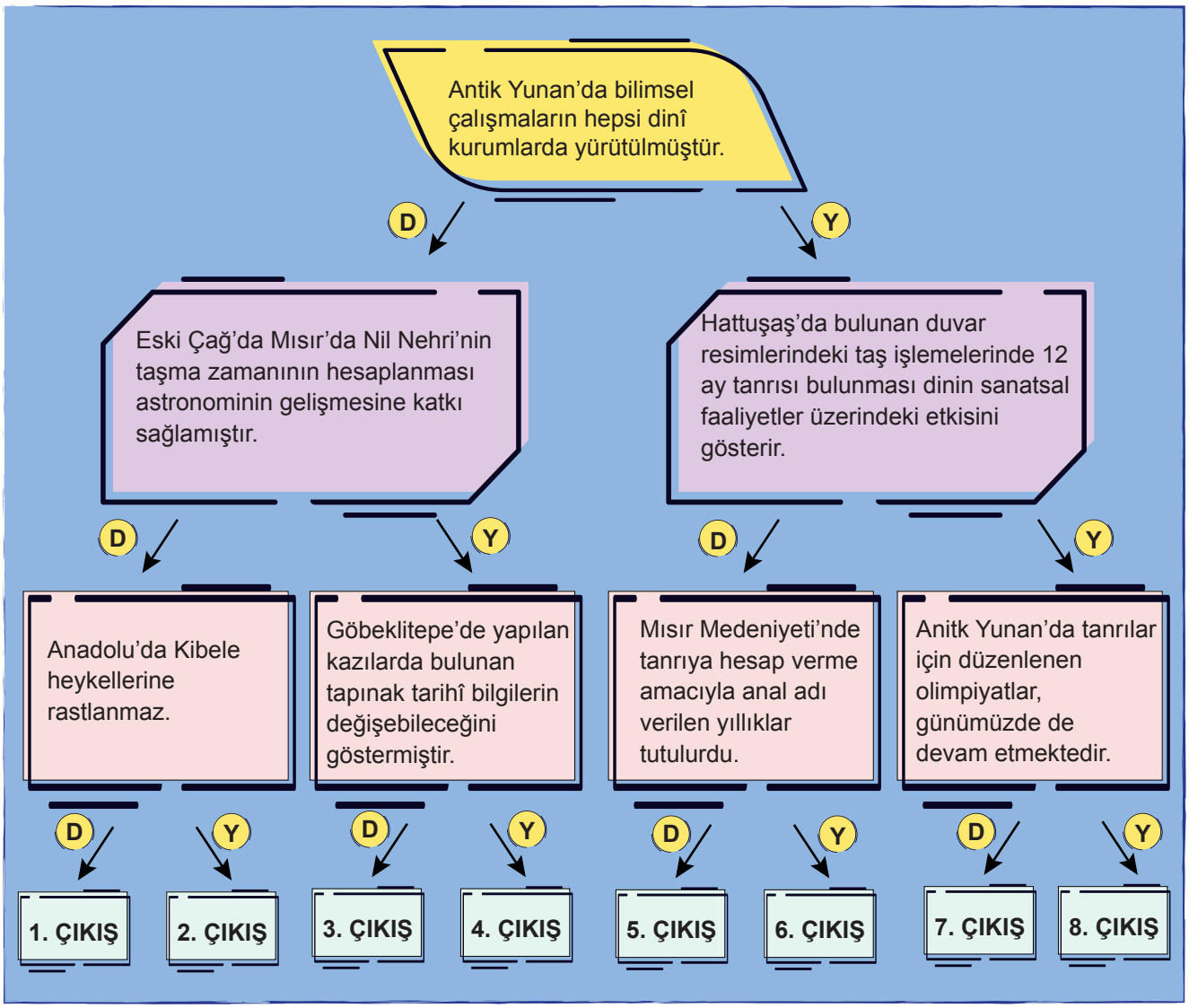

Aşağıda yer alan metni inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

TANRI DAĞLARINDAN TOROSLARA

Mete Han, MÖ 187 yılında Çin imparatoriçesine yazdığı bir mektupta çocukluğunu şöyle anlatır: "Irmaklar ve göller arasında doğdum, geniş yaylalarda sığırlar ve atlarla büyüdüm, sık sık sınır bölgelerinde yaşadım."

Bu sözlerden, Mete Han'ın doğayla iç içe yaşayan, hayvancılıkla geçinen konargöçer bir toplulukta büyüdüğü anlaşılmaktadır. Irmaklar, göller, geniş yaylalar ve hayvanlar konargöçer yaşamın temel unsurlarıdır. Ayrıca sınır bölgelerinde bulunması, İslamiyet Öncesi Türklerde önemli bir yere sahip olan akınların da hayatın bir parçası olduğunu göstermektedir.

Kısacası Mete Han'ın yaşamını ve kişiliğini şekillendiren en önemli etkenler; içinde yaşadığı doğa ve hayvancılığa dayalı konargöçer yaşam tarzıdır.

Anadolu'da yörük çocuklarının kulaklarına, doğdukları andan itibaren söylenen bir mani vardır.

Ekin ekme eğlenirsin,
Bağ dikme bağlanırsın.
Sür sürüyü, çek davarı
Günden güne beğlenirsin.

Bu mani Anadolu yörüklerinin hayat felsefesinin bir özeti niteliğindendir. Onlara göre insanın belli bir toprağa veya mülke bağlı yaşaması fıtratına aykırıdır. Çünkü insan doğanın bir parçası olarak ne kadar verirse o kadar alacağına inanılır. Yörük; toprağa türkü söyler, kuzuyla oğlakla gezinir, rüzgara fısıldar, ağaca yaslanır ki toprak bereketli olsun, kuzular oğlaklar büyüsün, rüzgar tohum saçsın, ağaç meyve versin.

1. Verilen metinlerde Türklerde konargöçer yaşamın hangi özelliklerinin öne çıktığını belirtiniz.

2. Türk kültüründe; Türkistan'dan Anadolu'ya, geçmişten günümüze konargöçerliğin yapısında değişiklikler olsa da varlığını devam ettirmiştir. Bunun sebepleri nelerdir?

3. Aşağıda konargöçer yaşamla ilişkilendirilen bazı değerler verilmiştir.

Bu değerlerden iki tanesini seçiniz ve bu değerlerin konargöçer yaşam için neden gerekli olduğunu kendi cümlelerinizle açıklayınız.

Değer Listesi

- Doğaya saygı
- Paylaşma ve dayanışma
- Sade yaşam
- Özgürlük anlayışı
- Emek ve üretim bilinci
- Sorumluluk duygusu

Seçtiğim Değerler

……

……

Gerekçeli Açıklama Alanı

1. değer neden önemlidir?
Çünkü,
……
……
……

2. değer neden önemlidir?
Çünkü,
……
……
……

UYARI

Metinden birebir cümle almayınız.

Görüşlerinizi gerekçe ile açıklayınız.

Günümüz yaşamıyla bağlantı kurunuz.

Aşağıda yer alan görselleri ve metni inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

BOZKIR COĞRAFYASI

Türk Çadırı

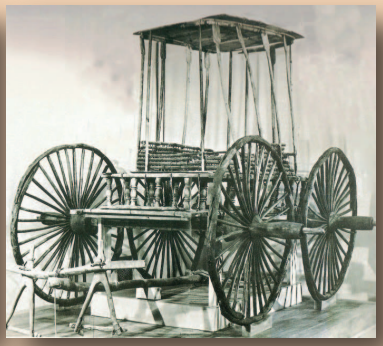

Pazırık Kurganı'nda bulunan ev formunda araba

Kültigin Yazıtı'nın doğu yüzündeki dağ keçisi figürü

"Denizden uzak ve yüksek dağlarla çevrili Türklerin yurdunda iklim çok sertti. Karasal iklimin bütün acımasızlığı ile hüküm sürdüğü bu coğrafyada ısı kışın sıfırın altında 17 ile 51 dereceye kadar düşerken yazın 25 ile 50 dereceye kadar yükseliyordu. Yaz aylarında bozkır, özellikle kurak yerlerde çöle dönüşüyordu. Çinli bir yazar, Gobi Çölü kenarlarındaki bozkırda yaşayan boyların durumunu şöyle anlatıyor: 'Yerde ağaç bitmez. Biten tek şey yabani otlardır. Tanrı burada dağlar değil tepecikler yaratmıştır. Ekin yetişmez. Sütle beslenirler, deriden dikilmiş kumaşlar giyerler, keçe çadırlarda yaşarlar.' Bozkırda hayatı idame ettirmek de oldukça güçtür. Hayvan türleri koyun, sığır ve at ile sınırlıdır. Bu nedenle bozkırda tabiatın insana sunduğu kaynaklar sabittir."

1. İslamiyet Öncesi Türklerde konargöçer yaşama ilişkin dikkatinizi çeken üç özelliği yazınız.

2. Verilen görsel ve metni dikkatle inceleyiniz. Karikatürde yer alan Ali Bey ile 9. sınıf öğrencisi oğlu Oğuzhan arasındaki konuşmadan hareketle soruları cevaplayınız.

Emin misin oğlum, iyi düşündün mü? Atalarımız konargöçer yaşamaya mecburlardı bizse yerleşik yaşamaya...
Baba bu hafta tarih dersinde Eski Çağ'da Türkistan'da yaşayan Türklerde konargöçer yaşam konusunu işledik. Keşke biz de onlar gibi konargöçer yaşasaydık...

a

Ali Bey'in atalarımızın konargöçer yaşamaya mecbur olduklarını düşünmesinin sebepleri neler olabilir?

b

Ali Bey neden yerleşik bir yaşam sürdürmeye mecbur olduklarını düşünüyor olabilir?

c

Oğuzhan niçin konargöçer yaşamak istiyor olabilir? Açıklayınız.

ç

Konargöçer bir yaşam sürmek ister miydiniz? Cevabınızı nedenleriyle birlikte açıklayınız.

NOTLAR